

Το ισχύον καθεστώς Πνευματικής Ιδιοκτησίας αποτυπώνεται στο Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις και το κοινοτικό κεκτημένο. Βρισκόμαστε εν αναμονή διεθνών εξελίξεων, κυρίως στα θέματα των εξαιρέσεων ή περιορισμών προς όφελος ειδικών ομάδων ή βιβλιοθηκών και στο ζήτημα των ορφανών έργων. Σύμφωνα με το ισχύον καθεστώς και σε ότι αφορά την ψηφιοποίηση(αναπαραγωγή) των έργων που ανήκουν στις βιβλιοθήκες **επιτρέπεται εφόσον υπάρχει άδεια από τους κατόχους πνευματικών δικαιωμάτων ή έργων που η διάρκεια προστασίας τους έχει λήξει.**

1. Πνευματική Ιδιοκτησία / Πνευματικά δικαιώματα:

Το υποκείμενο του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ο δημιουργός. Δηλαδή το φυσικό πρόσωπο που με την προσωπική πνευματική του εργασία δημιούργησε το έργο και κατά συνέπεια αποκτά όλα τα πνευματικά δικαιώματα επ' αυτού. Δημιουργοί έργων μπορούν να είναι μόνο φυσικά πρόσωπα. Τα νομικά πρόσωπα δεν μπορούν να είναι δημιουργοί ενός έργου, καθίστανται όμως δικαιούχοι του περιουσιακού δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δευτερογενώς

Αντικείμενο προστασίας είναι τα έργα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, όπως βιβλία, θέατρο, ζωγραφική, γλυπτική, φωτογραφία, αρχιτεκτονικά έργα αλλά και άλλες δημιουργίες όπως λογισμικό ή βάσεις δεδομένων. Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας έχει **απόλυτο, απεριόριστο και αποκλειστικό χαρακτήρα**, αλλά τέθηκαν ορισμένα όρια τα οποία προσδιορίζονται με βάση την έννοια του έργου. Ρητοί περιορισμοί προβλέπονται επίσης σχετικά με τη διάρκεια και την έκταση του δικαιώματος.

Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας **αποκτάται πρωτογενώς χωρίς διατυπώσεις**, δηλαδή τα δικαιώματα γεννάνται αυτοδικαίως από τη στιγμή της δημιουργίας του έργου (Διεθνής Σύμβαση Βέρνης) : α) χωρίς να απαιτείται να τηρηθεί από τον δημιουργό καμία άλλη τυπική προϋπόθεση και β) χωρίς να προηγηθεί η δημοσίευση του έργου στο κοινό (Ν. 2121/1993, άρθρο 6 παρ. 2)

Η κατάθεση εντός αντιτύπου σε βιβλιοθήκη ή η αποστολή σε συμβολαιογράφο δε συνιστά κατοχύρωση, απλώς αποτελεί διοικητική πράξη απόδειξης βεβαίας χρονολογίας.

Σε σχέση με την προστασία των ξένων δημιουργών ή έργων, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης ισχύει η αρχή της εθνικής μεταχείρισης ή εξομοίωσης των ξένων έργων ή δημιουργών που προστατεύονται από τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης προς τους υπηκόους της χώρας όπου ζητείται η προστασία.

2. Προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας

Προϋποθέσεις προστασίας : α) πνευματικό δημιούργημα, β) ανήκει στον χώρο του λόγου της τέχνης ή της επιστήμης. γ) έχει μορφή δ) έχει πρωτοτυπία

Αντικείμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι το πνευματικό δημιούργημα, ως αυλο αγαθό το οποίο ανήκει στον χώρο του λόγου της τέχνης ή της επιστήμης. Το έργο αρχίζει να υπάρχει για το δίκαιο από τη στιγμή που θα αποκτήσει κάποιο αισθητό υπόστρωμα. Το υπόστρωμα αυτό μπορεί να είναι σταθερό ή και φευγαλέο (ηχητικά ή οπτικά κύματα). Ορισμένες φορές απαιτείται μια σταθερή ενσωμάτωση (κινηματογραφικά έργα). Σε ότι αφορά την πρωτοτυπία, στενός ορισμός της δεν μπορεί να υπάρξει. Έχει γίνει αποδεκτό ότι η πρωτοτυπία δεν ταυτίζεται με τον κόπο και την επιμέλεια και ότι πρέπει να εκφράζει, μέσω του έργου, κάτι από την προσωπικότητα του δημιουργού, κάτι από τη μοναδικότητα της κάθε προσωπικότητας. Το μέγεθος και η αξία του έργου δεν έχουν σημασία. Το έργο προστατεύεται ανεξάρτητα από την καλλιτεχνική του αξία, ανεξάρτητα από τον παράνομο ή ανήθικο χαρακτήρα του και ανεξάρτητα από τον προορισμό του και τις ανάγκες που θα εξυπηρετήσει.

2.1. Τι δεν προστατεύεται με την πνευματική ιδιοκτησία:

Η προστασία της ελεύθερης διάδοσης των ιδεών, επιβάλλει **να μην προστατεύεται μια ιδέα όσο αποτελεί μια αόριστη σύλληψη στο μυαλό ενός δημιουργού**

Δεν προστατεύονται επίσης :

α) Τα επίσημα κείμενα με τα οποία εκφράζεται η άσκηση πολιτειακής αρμοδιότητας, όπως νομοθετικά, διοικητικά, δικαστικά κείμενα, κ.λπ. β) Οι εκφράσεις της λαϊκής παράδοσης, όπως επί παραδείγματι λαϊκές παροιμίες, έργα λαϊκής τέχνης, δημοτικοί χοροί και τραγούδια κ.λπ., τα οποία θεωρούνται κοινή πολιτιστική κληρονομιά γ) Οι ειδήσεις και τα απλά γεγονότα ή στοιχεία εφόσον γίνεται μια απλή δημοσιογραφική κοινοποίηση του συμβάντος η οποία δεν εμπεριέχει καμία πρωτοτυπία

Η πνευματική ιδιοκτησία δεν προστατεύει την πληροφορία αυτή καθαυτή. Το έργο δεν θα πρέπει να συγγέται με την πληροφορία. **Τα έργα του λόγου ή τα μουσικά έργα που διατίθενται για παράδειγμα στο διαδίκτυο δεν αποτελούν πληροφορίες, εξακολουθούν να παραμένουν έργα και να προστατεύονται με τους κανόνες της πνευματικής ιδιοκτησίας** Ο αναγνώστης μπορεί να αντλήσει από ένα έργο, όσες ιδέες και πληροφορίες θέλει. Η πνευματική ιδιοκτησία δεν εμποδίζει τις ενέργειες αυτές γιατί τότε θα αναγνώριζε στον εκάστοτε συγγραφέα τη δυνατότητα να μονοπωλήσει τις ιδέες του.

3. Περιεχόμενο του δικαιώματος

Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας στο ηπειρωτικό ευρωπαϊκό σύστημα και στο ελληνικό δίκαιο χωρίζεται σε δύο δικαιώματα: το **ηθικό** και το **περιουσιακό δικαίωμα**.

3.1. Ηθικό και περιουσιακό δικαίωμα με συγκεκριμένες εξουσίες

Το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού είναι ανεξάρτητο από το περιουσιακό δικαίωμα δεν μεταβιβάζεται και δεν γίνεται αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης. Κληρονομείται από τους κληρονόμους του δημιουργού (Ν. 2121/93 άρθρο 12 παρ. 2).

Το περιουσιακό δικαίωμα μεταβιβάζεται και γίνεται αντικείμενο εμπορικής και οικονομικής εκμετάλλευσης. Επίσης, κληρονομείται από τους κληρονόμους.

Ηθικό δικαίωμα: Το δικαίωμα προστασίας του προσωπικού δεσμού του προς το έργο του. Ο δημιουργός έχει από το ηθικό δικαίωμα τις ακόλουθες εξουσίες:

- **Δημοσίευσης:** την εξουσία να αποφασίζει δηλ. αν, πώς, πότε, το έργο θα γίνει προσιτό στο κοινό
- **Αναγνώρισης της πατρότητας:** την εξουσία αναγνώρισης της πατρότητας πάνω στο έργο και ειδικότερα την εξουσία να μνημονεύεται το όνομά του στα αντίτυπα του έργου του και σε κάθε δημόσια χρήση του ή ακόμα και το δικαίωμά του να κρατάει την ανωνυμία του ή να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο
- **Περιφρούρησης της ακεραιότητας:** την εξουσία να απαγορεύει δηλαδή την κάθε παραμόρφωση, περικοπή ή άλλη τροποποίηση του έργου.
- **Προσπέλασης στο έργο:** την εξουσία να έχει πρόσβαση στο έργο του, ακόμη και αν το περιουσιακό δικαίωμα ή η κυριότητα στον υλικό φορέα του έργου ανήκει σε άλλον
- **Υπαναχώρησης:** Η εξουσία αυτή δίνει τη δυνατότητα στο δημιουργό να υπαναχωρήσει από συμβάσεις μεταβίβασης ή εκμετάλλευσης έργων λόγου ή επιστήμης

Περιουσιακό δικαίωμα:

Εξασφαλίζει στο δημιουργό τη δυνατότητα οικονομικής εκμετάλλευσης του έργου του. **Ο δημιουργός έχει την εξουσία να επιτρέπει ή να απαγορεύει τις ακόλουθες πράξεις:**

- **Εγγραφή :** Αποτύπωση σε υλικό υπόστρωμα της εκτέλεσης του έργου
- **Αναπαραγωγή του έργου:** Παραγωγή νέων σταθερών υλικών υποστρωμάτων όπου η αρχική ενσωμάτωση του έργου επαναλαμβάνεται
- **Δημιουργία παράγωγου έργου μετάφραση, διασκευή, προσαρμογή κλπ.**
- **Διανομή του πρωτοτύπου ή των αντιτύπων (αντιγράφων) του έργου στο κοινό**
- **Εκμίσθωση και δημόσιο δανεισμό του έργου**
- **Δημόσια εκτέλεση** δηλαδή κάθε εκτέλεση που κάνει το έργο προσιτό σε έναν κύκλο ευρύτερο από το στενό κύκλο της οικογένειάς του και το άμεσο κοινωνικό του περιβάλλον
- **Παρουσίαση στο κοινό** ενσυρμάτως, ασυρμάτως ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο (μετάδοση του έργου μέσω διαδικτύου).
- **Ραδιοτηλεοπτική μετάδοση**
- **Δικαίωμα παρακολούθησης**

Κάθε μια από τις εξουσίες που παρέχει το Περιουσιακό Δικαίωμα είναι ανεξάρτητη και αυτοτελής . Μπορεί δηλαδή να μεταβιβαστεί χωριστά με άλλη σύμβαση σε άλλο πρόσωπο και με χωριστή αμοιβή.

Η ψηφιοποίηση υλικού στο πλαίσιο των βιβλιοθηκών χωρίς άδεια από το δικαιούχο προσβάλλει τόσο το ηθικό όσο και το περιουσιακό δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας.

4. Διάρκεια ισχύος των πνευματικών δικαιωμάτων (ηθικού και περιουσιακού δικαιώματος)

Η διάρκεια ισχύος των πνευματικών δικαιωμάτων είναι ολόκληρη η ζωή του δημιουργού και 70 χρόνια μετά το θάνατό του

Ειδικά στα έργα συνεργασίας, η διάρκεια προστασίας τους είναι 70 χρόνια από το θάνατο του τελευταίου επιζήσαντα δημιουργού.

Ειδικές ρυθμίσεις ορίζουν τη διάρκεια προστασίας, στα ανώνυμα ή ψευδώνυμα έργα, στα έργα που δημοσιεύονται σε τόμους, τμήματα, τεύχη, αριθμούς ή επεισόδια, και στα οπτικοακουστικά έργα. Για τα ανώνυμα ή ψευδώνυμα έργα η πνευματική ιδιοκτησία διαρκεί 70 χρόνια τα οποία υπολογίζονται από την 1η Ιανουαρίου του έτους που έπεται εκείνου κατά το οποίο το έργο κατέστη νομίμως προσιτό στο κοινό.

Μετά την πάροδο αυτού του χρόνου το έργο emπίπτει στο **δημόσιο τομέα** και η εκμετάλλευσή του είναι ελεύθερη με την επιφύλαξη της άσκησης από το Δημόσιο εκπροσωπούμενο από τον Υπουργό Πολιτισμού, του ηθικού δικαιώματος και ειδικότερα των εξουσιών αναγνώρισης της πατρότητας και περιφρούρησης της ακεραιότητας του έργου. Τα έργα για τα οποία έχει περάσει ο νόμιμος χρόνος καθίστανται κοινό κτήμα και αποτελούν αντικείμενο ελεύθερης εκμετάλλευσης με την επιφύλαξη εφαρμογής άλλων διατάξεων, όπως η νομοθεσία για την πολιτιστική κληρονομιά. Ο χρονικός αυτός περιορισμός δικαιολογείται κυρίως για λόγους προστασίας του κοινωνικού συνόλου: όταν περάσει ο νόμιμος χρόνος προστασίας το έργο πρέπει να διαδίδεται ελεύθερα, ώστε να μπορεί να γίνει κτήμα της ολότητας.

Η διάρκεια της πνευματικής ιδιοκτησίας των **προγραμμάτων Η/Υ** ισχύει για όλη τη διάρκεια της ζωής και 70 χρόνια μετά το θάνατο του δημιουργού / δικαιούχου του προγράμματος Η/Υ.

Διάρκεια ισχύος συγγενικών δικαιωμάτων

Οι ερμηνευτές ή εκτελεστές **καλλιτέχνες (μουσικοί, ηθοποιοί κλπ.)** καθώς και **οι παραγωγοί φωνογραφημάτων και οπτικοακουστικών έργων** έχουν σε ορισμένες περιπτώσεις το **αποκλειστικό δικαίωμα** να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν ορισμένες χρήσεις των εισφορών τους, ενώ σε άλλες περιπτώσεις έχουν ένα **δικαίωμα εύλογης αμοιβής**

Για τους **ραδιοηλεκτρονικούς οργανισμούς** αναγνωρίζεται το **αποκλειστικό και απόλυτο δικαίωμα** να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την αναμετάδοση, εγγραφή, αναπαραγωγή και ορισμένους άλλου τρόπου εκμετάλλευσης των εκπομπών τους

Για τους εκδότες αναγνωρίζεται ένα περιορισμένο **συγγενικό δικαίωμα** που αφορά την αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας και της σελιδοποίησης των έργων που έχουν εκδώσει (**πενήντα χρόνια μετά την τελευταία έκδοση του έργου**)

Για έργα τα οποία μετά τη λήξη της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας **για πρώτη φορά νομίμως δημοσιεύονται ή παρουσιάζονται στο κοινό, προβλέπεται ένα συγγενικό δικαίωμα ανάλογο με το περιουσιακό δικαίωμα του δημιουργού που διαρκεί είκοσι πέντε έτη από τη στιγμή της πρώτης δημοσίευσης ή παρουσίασης στο κοινό.**

5. Εξαιρέσεις / περιορισμοί του περιουσιακού δικαιώματος

Οι περιορισμοί που προβλέπονται από το νόμο για το περιουσιακό δικαίωμα έχουν στόχο να ισορροπήσουν την προστασία του δημιουργού με το δικαίωμα της ολότητας. **Οι περιορισμοί αφορούν μόνο το περιουσιακό δικαίωμα. Το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού πρέπει πάντοτε να γίνεται σεβαστό.**

Το σύστημα του *copyright* προβλέπει μια γενική ρήτρα εξαιρέσης, την εύλογη χρήση (*fair use*) και επομένως δε χρειάζεται να πάρει κάποιος άδεια από τον κύριο του δικαιώματος για να χρησιμοποιήσει το έργο κατά τρόπο που συνιστά εύλογη χρήση.

Αντίθετα το σύστημα *droit d'auteur* (συνεπώς και το ελληνικό δίκαιο) δεν περιέχει παρόμοια γενική ρήτρα, αλλά συγκεκριμένες εξαιρέσεις που προβλέπει ρητά ο νόμος. Χρήσεις πέρα από αυτές τις εξαιρέσεις συνιστούν προσβολή του δικαιώματος του δημιουργού.

Οι πιο σημαντικές εξαιρέσεις κατά το ελληνικό δίκαιο είναι:

- Αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση
- Παράθεση αποσπασμάτων
- Χρήση για λόγους ενημέρωσης

Όμως και επί αυτών των περιορισμών/ εξαιρέσεων εφαρμόζεται η λεγόμενη γενική ρήτρα εφαρμογής (**το τεστ των τριών σταδίων**): **Οι περιορισμοί δηλαδή αυτοί προβλέπονται σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις ισχύουν εφόσον**

- Δεν αντίκειται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου
- Δεν θίγονται αδικαιολόγητα τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου

Αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση: Στην έννοια της ιδιωτικής χρήσης εμπίπτει η αναπαραγωγή που γίνεται **από τον ίδιο το χρήστη για προσωπική του χρήση ή για χρήση από το άμεσο οικογενειακό ή κοινωνικό του περιβάλλον.** Δεν εμπίπτει στην έννοια της ιδιωτικής χρήσης, η αναπαραγωγή που γίνεται από επιχειρήσεις ή δημόσιες υπηρεσίες, όπως π.χ. η φωτοτυπία ολόκληρου βιβλίου ή άρθρου για να διανεμηθεί στα μέλη μιας εταιρίας ή ενός οργανισμού και η αναπαραγωγή βέβαια, που γίνεται για να εξυπηρετήσει εμπορικό σκοπό. **Επομένως στο πλαίσιο των βιβλιοθηκών το προσωπικό δεν αναλαμβάνει καμία πράξη φωτοτυπικής αναπαραγωγής για λογαριασμό των χρηστών. Επιπλέον η αναπαραγωγή ολόκληρου βιβλίου χωρίς την άδεια του δημιουργού και του εκδότη, ακόμα κι αν γίνεται από τον ίδιο το χρήστη, ακόμη και αν θεωρηθεί ιδιωτική, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 2121/1993 (αρθρ.198).** Ενημερώνουμε πάντα τους

χρήστες ότι η χρήση του υλικού γίνεται σύμφωνα με την νομοθεσία πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η ελευθερία ιδιωτικής αναπαραγωγής παύει να ισχύει όταν εμποδίζεται η κανονική εκμετάλλευση του έργου ή βλάπτονται τα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού (τεστ των τριών σταδίων). Δεν ισχύει για έργα που έχουν δημοσιευθεί χωρίς την άδεια του δημιουργού ή για έργα αδημοσίευτα, όπως τα χειρόγραφα. Επίσης δεν νοείται αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση από παράνομα ή πειρατικά αντίτυπα ή από παράνομους δικτυακούς τόπους. Σε περιπτώσεις βιβλίων μουσικής ή παρτιτούρες η αναπαραγωγή χωρίς την άδεια των μουσικοσυνθετών ή άλλων δικαιούχων είναι παράνομη

Αναπαραγωγή για διδασκαλία: Επιτρέπεται η αναπαραγωγή άρθρων (από εφημερίδες και περιοδικά), σύντομων αποσπασμάτων ή τμημάτων εφόσον η πράξη αποσκοπεί αποκλειστικά για τη διδασκαλία ή τις εξετάσεις σε εκπαιδευτικό ίδρυμα (course packs / e-reserves, εξ αποστάσεως εκπαίδευση). Στην περίπτωση αυτή καθώς μπορεί να υπάρξει πρόβλημα με το μέγεθος του αποσπάσματος και καθώς επίσης πρόκειται και για πράξεις διάθεσης του υλικού μέσω τερματικών, είναι ασφαλέστερο αντί της ανάρτησης του αποσπάσματος να δίδεται βιβλιογραφία με συγκεκριμένες παραπομπές σε σελίδες έργων.

Αναπαραγωγή από βιβλιοθήκες και αρχεία: Επιτρέπεται η αναπαραγωγή ενός πρόσθετου αντιτύπου από μη κερδοσκοπικές βιβλιοθήκες ή αρχεία, που έχουν αντίτυπο του έργου στη μόνιμη συλλογή τους, προκειμένου να διατηρήσουν το αντίτυπο αυτό ή να το μεταβιβάσουν σε άλλη, μη κερδοσκοπική, βιβλιοθήκη ή αρχείο, εφόσον είναι αδύνατη η προμήθεια από την αγορά. **Η βιβλιοθήκη για λόγους διατήρησης έχει το δικαίωμα να ψηφιοποιήσει υλικό που βρίσκεται υπό καθεστώς πνευματικών δικαιωμάτων το οποίο όμως δεν κυκλοφορεί στο εμπόριο.** Όμως δεν έχει δικαίωμα να το διαθέσει αυτό το υλικό στο κοινό ούτε μέσω των τερματικών της. Για τη διάθεση χρειάζεται άδεια. Όπως προαναφέρεται το δικαίωμα αναπαραγωγής και το δικαίωμα διάθεσης είναι χωριστές εξουσίες και απαιτούν χωριστή άδεια. Στην περίπτωση ψηφιοποίησης περιοδικών που η διάρκεια προστασίας δεν έχει λήξει χρειάζονται άδειες από τους δημιουργούς και τους εκδότες ή τους φορείς που έκαναν την έκδοση.

Για τη διάθεση του έργου μέσω του ηλεκτρονικού αναγνωστηρίου της βιβλιοθήκης ισχύει ο περιορισμός που προβλέπεται στην Οδηγία 2001/29 άρθρο 5 παρ. 3 στοιχείο ιδ: χρήση με παρουσίαση ή διάθεση με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη σε μέλη του κοινού μέσω εξειδικευμένων τερματικών στους χώρους των βιβλιοθηκών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, μουσείων ή αρχείων. Ο περιορισμός αυτός δεν έχει ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία.

Αναπαραγωγή προς όφελος τυφλών και κωφαλάων: Επιτρέπεται για χρήσεις που συνδέονται άμεσα με την αναπηρία και δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα (Ν 3057/2002, άρ. 81).

Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού καθορίζονται οι όροι εφαρμογής της ρύθμισης, καθώς και η εφαρμογή της σε άλλες κατηγορίες προσώπων με αναπηρίες. (Απόφαση Υπουργού Πολιτισμού 98546/2007 ΦΕΚ Β 2065/2007)

Η ψηφιοποίηση είναι αναπαραγωγή. Σημαντικό κριτήριο κατά τη διαδικασία επιλογής υλικού προς ψηφιοποίηση θα πρέπει να αποτελέσει η σημασία που μπορεί να έχει το υλικό για το ίδρυμα. Όπως προαναφέρεται η βιβλιοθήκη μπορεί να ψηφιοποιήσει υλικό που ανήκει στο δημόσιο τομέα ή που έχει σχετικές άδειες από τους κατόχους ΠΔ. Το πιο ασφαλές είναι να ψηφιοποιηθεί υλικό το οποίο έχει εκδοθεί μέχρι τις αρχές του 19^{ου} αιώνα.

Παράθεση αποσπασμάτων

Επιτρέπεται χωρίς άδεια του δημιουργού και χωρίς καταβολή αμοιβής η αναπαραγωγή σύντομων αποσπασμάτων έργων με σκοπό την υποστήριξη της γνώμης αυτού που αναπαράγει το απόσπασμα ή την κριτική της γνώμης του αρχικού δημιουργού και μόνο στο βαθμό που η αναπαραγωγή δικαιολογείται από το σκοπό αυτόν. Η εξαίρεση αυτή δεν αφορά μόνο έργα του λόγου.

Για να εξασφαλιστεί το ηθικό δικαίωμα του αρχικού δημιουργού, ο νόμος ορίζει ότι η παράθεση του αποσπάσματος πρέπει να συνοδεύεται από την ένδειξη της πηγής και των ονομάτων του δημιουργού και του εκδότη, εφόσον τα ονόματα αυτά εμφανίζονται στην πηγή

Χρήση για λόγους ενημέρωσης

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή λόγων, αγορεύσεων, κηρυγμάτων κλπ. από ΜΜΕ για λόγους ενημέρωσης του κοινού επί επίκαιρων γεγονότων, καθώς και περιλήψεων ή αποσπασμάτων διαλέξεων που έγιναν δημόσια. Επίσης επιτρέπεται η αναπαραγωγή και μετάδοση από ΜΜΕ έργων που παρουσιάζονται δημόσια, στο βαθμό που είναι απαραίτητες για λόγους περιγραφής επίκαιρων γεγονότων και ενημέρωσης του κοινού.

6. Ορφανά έργα

Ορφανά ονομάζονται τα έργα των οποίων δεν έχουν λήξει τα πνευματικά δικαιώματα, όμως οι δικαιούχοι τους δεν είναι γνωστοί ή δεν μπορούν να εντοπιστούν. Το πρόβλημα των ορφανών έργων (orphan works) έχει άμεση επίπτωση στα έργα ψηφιοποίησης πολιτιστικού και άλλου περιεχομένου, αλλά και στη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά. Σύμφωνα με μελέτη της ΕΕ τα ορφανά έργα αποτελούν σημαντικό ποσοστό των έργων ψηφιοποίησης, σε όλες τις κατηγορίες τεκμηρίων και, ειδικά όσον αφορά φωτογραφίες και οπτικοακουστικό υλικό. Ενδεικτικά, με ένα συντηρητικό υπολογισμό, ο αριθμός των ορφανών βιβλίων που εμπíπτουν ακόμη σε καθεστώς πνευματικής ιδιοκτησίας σε ολόκληρη την Ευρώπη κυμαίνεται περί τα 3 εκατομμύρια βιβλία, δηλαδή το 13% του αριθμού των βιβλίων τα οποία έχουν εκδοθεί και εμπíπτουν ακόμη σε καθεστώς πνευματικής ιδιοκτησίας. Στην ΕΕ συζητείται πρόταση οδηγίας που θα βοηθήσει στην επίλυση των ζητημάτων που ανακύπτουν σε σχέση με την ανεύρεση των δικαιούχων.

7. Προγράμματα Η.Υ και Βάσεις δεδομένων:

Τα προγράμματα Η.Υ και το προπαρασκευαστικό υλικό του σχεδιασμού τους, προστατεύονται ως έργα λόγου γιατί αποτελούν βασικό στοιχείο της διακίνησης του περιεχομένου. (οδηγία 2009/24). Η έννοια δεν προσδιορίζεται στο νόμο. Ως δημιουργός ορίζεται το φυσικό πρόσωπο που δημιούργησε το πρόγραμμα ή η ομάδα (έργα συνεργασίας ή συλλογικά έργα). Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο το νομικό πρόσωπο μόνο δευτερογενώς μπορεί να αποκτήσει το δικαίωμα ΠΔ. Εάν το έργο γίνεται στο πλαίσιο σύμβασης το δικαίωμα μεταβιβάζεται στο εργοδότη. Για να είναι νόμιμη η χρήση προγράμματος Η/Υ πρέπει ο δικαιούχος να παραχωρήσει σχετική άδεια.

Οι βάσεις δεδομένων προστατεύονται με το δικαίωμα το δημιουργού και το δικαίωμα ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου και κυρίως η πρωτοτυπία

Οι βιβλιογραφικές βάσεις των ΒΥΠ προστατεύονται με το δικαίωμα ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων. Όταν οι Βιβλιοθήκες διαθέτουν στο κοινό βάσεις που το περιεχόμενο τους ανήκει σε τρίτους οι όροι χρήσης προσδιορίζονται από τη νομοθεσία και τις σχετικές συμβάσεις. Οι ιστοσελίδες προστατεύονται. Η απλή παραπομπή (link) από μια σελίδα στην αρχική άλλης θεωρείται νόμιμη, αντιθέτως με το Deep linking το οποίο απαιτεί άδεια

8. Συλλογική διαχείριση

Οι δημιουργοί αναθέτουν τη διαχείριση των δικαιωμάτων τους σε αντίστοιχους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης (*collecting societies*). Οι οργανισμοί αυτοί ελέγχουν αν γίνονται αναπαραγωγές, δημόσιες εκτελέσεις, αναμεταδόσεις κλπ. χωρίς άδεια, διαπραγματεύονται και συνάπτουν συμβάσεις για τα έργα με επίδοξους χρήστες, εισπράττουν την αμοιβή των δημιουργών και τους την αποδίδουν κ.λ.π.

Από τη συλλογική διαχείριση επωφελούνται α) οι δημιουργοί, οι οποίοι δε χρειάζεται να ασχολούνται με όλες τις λεπτομέρειες και να συνάπτουν ξεχωριστά σύμβαση με τον κάθε χρήστη, β) οι χρήστες, οι οποίοι γνωρίζουν πού να αποταθούν για να λάβουν άδεια χρήσης ενός έργου και δε χρειάζεται να συναλλάσσονται με όλους τους δημιουργούς ξεχωριστά. Η συλλογική διαχείριση είναι πλην ελαχίστων εξαιρέσεων προαιρετική τόσο στην ύπαρξη όσο και στην έκτασή της για τους δημιουργούς

9. Σύγχρονες προσεγγίσεις στην ΠΙ

Προτάσεις επαναπροσδιορισμού των κανόνων της ΠΙ και δημιουργία νέας ισορροπίας με βάση τις αρχές του διαδικτύου. Ελεύθερο λογισμικό, ελεύθερη κουλτούρα, copyleft αντί copyright, general public license, creative commons είναι η νέα θεώρηση της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η γενική άδεια Creative Commons (CC) προτείνει την ελεύθερη χρήση πέρα από τα όρια του fair use, τη μικρότερη διάρκεια προστασίας, την τήρηση διατυπώσεων, την καταχώρηση και το μαρκάρισμα των έργων. Οι άδειες CC διατίθενται ελληνοποιημένες. Το μαρκάρισμα των έργων με το σύμβολο CC (Creative Commons) θα βοηθήσει στη λειτουργία ενός νέου δημόσιου τομέα όχι με εξαναγκασμό των δημιουργών ή με τρόπο πειρατικό αλλά με βάση την άδεια που ο ίδιος ο δικαιούχος ελεύθερα χορηγεί με βασικό όρο την περαιτέρω διανομή.

Νομοθεσία Βιβλιογραφία

Διεθνείς Συμβάσεις:

- Διεθνής Σύμβαση Βέρνης-Παρισίου 1971 για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων (Ν.100/1975 ΦΕΚ Α 162/1-8-1975)
- Παγκόσμια Σύμβαση-Γενεύης 1952 (ΝΔ 4254/1962 ΦΕΚ Α 166/17-10-1962)
- Διεθνής Σύμβαση Ρώμης-1961 για την προστασία των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών ,των παραγωγών φωνογραφημάτων και των οργανισμών ραδιοτηλεόρασης (Ν. 2054/1992 ΦΕΚ Α 104/30-6-1992)
- Διεθνής Σύμβαση Γενεύης-1971 για την προστασία των παραγωγών φωνογραφημάτων εναντίον της μη επιτρεπόμενης αναπαραγωγής των φωνογραφημάτων τους (Ν. 2148/1993 ΦΕΚ Α 96/16-6-1993)
- Διεθνής Σύμβαση που αφορά τη διανομή σημάτων φορέων προγραμμάτων μεταδιδόμενων δια δορυφόρου-Βρυξέλλες 1974 (Ν. 1944/1991 ΦΕΚ Α 56/22-4-1991)
- Κύρωση της Τελικής Πράξης που περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του Γύρου της Ουρουγουάης-Συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου- Μαράκες 1994 (Ν. 2290/1995 ΦΕΚ Α 28/9-2-1995) (TRIPS)
- Συνθήκη του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα - Γενεύη 1996 (Ν. 3183/2003 ΦΕΚ Α 228/26-9-2003)

Ελληνική νομοθεσία και Κοινοτικές Οδηγίες

N.2121/1993, Η Πνευματική Ιδιοκτησία, τα Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα
N. 2435/1996 Άρθρο 3, (Τροποποίηση του Ν. 2121/1993)
N. 2557/1997, Θεσμοί Μέτρα και Δράσεις Πολιτιστικής Ανάπτυξης, Άρθρο 8 (Τροποποίηση του Ν. 2121/1993)
N. 2819/2000, Νομική Προστασία των Βάσεων Δεδομένων και Άλλες Διατάξεις, Άρθρο 7 (Εναρμόνιση με την Οδηγία 96/9/ΕΟΚ)
N. 3057/2002, Εναρμόνιση Ορισμένων Πτυχών του Δικαιώματος του Δημιουργού και των Συγγενικών Δικαιωμάτων στην Κοινωνία της Πληροφορίας και Άλλες Διατάξεις, Άρθρο 81 (Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2001/29)
N.3183/2003 - Κύρωση της Συνθήκης του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα
N.3184/2003, Κύρωση της Συνθήκης του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας για την Πνευματική Ιδιοκτησία
N.3149/2003, Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος και άλλες διατάξεις)
N.3905/2010 άρθρο 46 για ενίσχυση και ανάπτυξη της κινηματογραφικής τέχνη και άλλες διατάξεις
Υ.Α. 8300/2003, Κανονισμός Λειτουργίας Δημοσίων Βιβλιοθηκών
Διορθωτικό στην Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με την Επιβολή των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΕΕ L 157 της 30.4.2004) Επίσημη Εφημερίδα αριθμ. L 195 της 02/06/2004
Οδηγία 2004/48/ΕΚ σχετικά με την Επιβολή των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας.
Οδηγία 2001/29/ΕΚ για την Εναρμόνιση Ορισμένων Πτυχών του Δικαιώματος του Δημιουργού και Συγγενικών Δικαιωμάτων στην Κοινωνία της Πληροφορίας.
Οδηγία 96/9/ΕΟΚ σχετικά με τη Νομική Προστασία των Βάσεων Δεδομένων.
Οδηγία 2006/77/ΕΟΚ σχετικά με την εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων.
Οδηγία 2006/115/ΕΟΚ σχετικά με το Δικαίωμα Εκμίσθωσης, και Οδηγία 2011/77 σχετικά με το Δικαίωμα Δανεισμού και Ορισμένα Δικαιώματα Συγγενικά προς την Πνευματική Ιδιοκτησία στον Τομέα των Προϊόντων της Διανοίας.
Οδηγία 2009/24/ΕΟΚ για τη Νομική Προστασία των Προγραμμάτων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Κουμάντος, Γιώργος, Πνευματική Ιδιοκτησία, 8η Έκδοση, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2002,
- Κοτσίρης Α. Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, 2010
- Καλλινίκου, Διονυσία, Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, 3η Έκδοση, Π. Ν. Σάκκουλας (Δίκαιο & Οικονομία), Αθήνα 2008,
- Καλλινίκου, Διονυσία, Πνευματική Ιδιοκτησία και Βιβλιοθήκες-. Ν. Σάκκουλας (Δίκαιο & Οικονομία), Αθήνα 2007,
- Μαρίνος, Μιχαήλ-Θεόδωρος, Πνευματική Ιδιοκτησία, 2η Έκδοση, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2004,
- Kallinikou D., Papadopoulou M., Kaponi A., Strakantouna V. «Intellectual property issues for digital libraries in the internet Networked public sphere» Εισήγηση διεπιστημονικής ομάδας στο 8th International Conference of Computer Ethics: Philosophical enquiry (CEPE 2009).
- http://web.opi.gr/opifiles/odigo/vasik_odigos.pdf
- <http://www.eae.org.gr/congress/home.html>

Ελληνικοί Οργανισμοί Συλλογικής Διαχείρισης

- [Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων Λόγου ΟΣΔΕΛ](#)
  - [ΑΕΠΠ-Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Πνευματικής Ιδιοκτησίας](#) (Πνευματικά δικαιώματα συνθετών και στιχουργών και διαχείριση)
  - [ΔΙΟΝΥΣΟΣ](#) (Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Δικαιωμάτων Ελλήνων Ηθοποιών)
  - [International Federation of Phonographic Industry \(IFPI\)](#) (Παράρτημα Ελλάδας)
  - [Grammo](#) (Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης & Προστασίας των Δικαιωμάτων των Παραγωγών Υλικών Φορέων Ήχου ή Εικόνας και Ήχου)
  - Ερατώ (Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Δικαιωμάτων Τραγουδιστών - Ερμηνευτών Συν.Π.Ε.)
  - [Απόλλων](#) (Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Δικαιωμάτων Ελλήνων Μουσικών Συν.Π.Ε.)
- <http://web.opi.gr/portal/page/portal/opi/info.html/osd.html>

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

**Η χρήση του υλικού των βιβλιοθηκών
υπόκειται στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας
περί πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων.
(Ν.2121/93 με τις μέχρι σήμερα τροποποιήσεις, τις διεθνείς συμβάσεις
και το ευρωπαϊκό κεκτημένο)**

**Τα τεκμήρια παρέχονται για προσωπική μελέτη.
Απαγορεύεται η συστηματική αποθήκευση ή αναπαραγωγή τους
καθώς και οποιαδήποτε εμπορική χρήση τους.**